

УДК 341.23;351.746.1

Ю. І. МОЙСЕЄНКО,

*ад'юнкт кафедри прикордонної служби Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький*

ЗМІСТ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПРИКОРДОННОГО ВІДОМСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРИКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті проаналізовано діяльність персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва, пояснено функції та завдання прикордонників, а також окреслено особливості службової діяльності персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва, зважаючи на її специфіку.

Ключові слова: *прикордонне співробітництво, службова діяльність, персонал прикордонного відомства.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На початку XXI століття в українському суспільстві активізувалися процеси глобалізації, які спричинили виникнення і розвиток нових явищ та технологій, постійно відбуваються суттєві зміни їх якості та характеристики. Такий стан речей обумовлює посилення уваги державних органів та широкої громадськості до питань підвищення ролі правоохоронної діяльності у процесі подальшого розвитку демократичних основ українського суспільства, нові вигоди щодо вдосконалення підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (ДПСУ), зокрема з питань прикордонного співробітництва.

Аналіз нормативних документів [2, 5, 7] свідчить про те, що прикордонне співробітництво є важливим аспектом діяльності ДПСУ. Багато

наукових джерел [3, 9] присвячено дослідженню теоретичних засад прикордонного співробітництва. Крім того, детально аналізувалися економічні, соціальні та політичні чинники і наслідки прикордонного співробітництва. Проте зміст службової діяльності персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва в сучасних умовах потребує детального пояснення.

Складність службової діяльності офіцерів-прикордонників у сфері прикордонного співробітництва зумовлена її специфікою та особливостями завдань, що стоять перед ними. Якість підготовки прикордонників безпосередньо впливає на характер виконання службових завдань та вирішення багатьох соціально-правових проблем, створює необхідні умови зв'язків з різними категоріями населення, дозволяє послідовно й ефективно розв'язувати складні професійні ситуації в галузі прикордонного співробітництва. Геополітичне розташування України, євроінтеграційні процеси, великий потік людей, що перетинають кордон, обумовлюють підвищення навантаження на діяльність персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва та характеризують особливості їх службової діяльності. У цьому і полягає **актуальність** проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проведений аналіз нормативних документів показав [1, 4, 6], що діяльність персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва займає важливе місце в системі охорони державного кордону. В. Балашов, А. Кучеренко, Д. Іщенко, О. Діденко та інші вивчали проблему підготовки прикордонників до службової діяльності, проте підготовка персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва потребує якісного аналізу.

Мета статті – вивчити діяльність персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва, проаналізувати функції та завдання прикордонників, а також окреслити особливості службової діяльності персоналу прикордонного відомства України з питань прикордонного співробітництва, зважаючи на її специфіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи прикордонного загону керується Конституцією України, законами України “Про державний кордон України”, “Про Державну прикордонну службу України”,

міжнародно-правовими актами з прикордонних питань України з суміжними державами, актами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, керівними документами Адміністрації Держприкордонслужби, наказами та розпорядженнями регіонального управління з питань міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької діяльності, забезпечення виконання договірних документів із суміжними державами щодо прикордонних питань та іншими нормативними актами [7].

Відділ міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи загону (в подальшому – відділ) є самостійним структурним відділом прикордонного загону. Він підпорядковується безпосередньо начальнику прикордонного загону. Відділ є основним підрозділом прикордонного загону з організації та керівництва здійсненням питань міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької діяльності на державному кордоні.

Відділ організує та координує роботу структурних підрозділів прикордонного загону та охорони кордону з усіх питань діяльності прикордонно-представницьких апаратів, усебічного забезпечення щодо виконання міжнародно-правових актів з прикордонних питань України із суміжними державами.

Посадові особи відділу діють відповідно до затверджених начальником прикордонного загону посадових інструкцій. Відділ контролює та координує діяльність інших органів управління прикордонного загону зі здійснення заходів міжнародного співробітництва в межах відповідальності визначеної ділянки державного кордону. Очолює відділ помічник начальника загону – начальник відділу, який безпосередньо підпорядковується начальнику прикордонного загону та несе відповідальність за виконання поставлених завдань, у період його відсутності обов'язки виконує старший офіцер відділу.

Основними завданнями відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької діяльності є:

організація через прикордонно-представницький апарат прикордонного загону виконання міжнародно-правових актів з прикордонних питань, захист політичних, територіальних, економічних інтересів України на державному кордоні;

участь у плануванні заходів щодо захисту недоторканості державного кордону України, запобігання виникнення прикордонних інцидентів на кордоні та їх врегулювання у разі виникнення;

вивчення та оцінка обстановки на державному кордоні, у прикордонних районах суміжних держав, прогнозування її впливу на діяльність прикордонно-представницьких апаратів;

здійснення, спільно з відділом прикордонної служби та відділом прикордонного контролю і реєстрації прикордонного загону, контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами режиму державного кордону, прикордонного режиму та режиму в пунктах пропуску; своєчасне реагування, через прикордонно-представницькі апарати, щодо іноземних громадян-правопорушників вищезазначених режимів;

планування заходів щодо діяльності прикордонно-представницького апарату прикордонного загону та контроль ходу їх виконання;

забезпечення організації та підтримання взаємодії між прикордонно-представницькими апаратами прикордонного загону та суміжних держав щодо стану охорони державного кордону та координації діяльності з його охорони;

організація, разом з інженерно-технічним відділом, та контроль виконання договірних положень щодо ремонту прикордонних знаків, очищення прикордонних просік;

організація та проведення складом прикордонно-представницького апарату спільних (односторонніх) розслідувань за фактами інцидентів на державному кордоні, забезпечення контролю документального їх оформлення і подання документів в регіональне управління;

контроль виконання складом прикордонно-представницького апарату вимог інструкцій, порадників, методичних вказівок, які надходять з Адміністрації Державної прикордонної служби, регіонального управління щодо їх діяльності;

організація системи професійної підготовки складом відділу;

участь у підготовці документів та довідкового матеріалу на зустрічі Головного Прикордонного Уповноваженого та його заступників, забезпечення роботи спільних комісій з демаркації (редемаркації), перевірки лінії державного кордону;

своєчасне подання звітних документів за результатами заходів міжнародного співробітництва та прикордонно-представницьких зустрічей, аналіз виконання досягнутих на зустрічах домовленостей;

підготовка оглядів, довідок, доповідей, донесень щодо діяльності відділу та складу прикордонно-представницького апарату, доведення їх до керівництва прикордонного загону та командирів підрозділів охорони кордону;

контроль спільно з відділом зв'язку, автоматизації і захисту інформації прикордонного загону стану зв'язку взаємодії із суміжними державами та внесення пропозицій щодо його покращення;

виконання інших завдань, які виникають у процесі практичної діяльності і входять до компетенції відділу;

своєчасне реагування на обстановку, яка складається;

організація роботи із забезпечення виконання прикордонним загоном та підпорядкованими підрозділами в межах своєї компетенції зобов'язань, що випливають з міжнародних договорів України, у тому числі з питань режиму державного кордону України, виконання планів розвитку співробітництва з прикордонними відомствами суміжних держав;

забезпечення участі прикордонного загону та підпорядкованих підрозділів у заходах міжнародного співробітництва регіонального управління і Адміністрації Держприкордонслужби;

організація роботи з реалізації проектів міжнародної технічної та іншої допомоги для облаштування державного кордону на ділянці прикордонного загону, супроводження представників проектів технічної допомоги;

забезпечення взаємодії з підрозділами міжнародного співробітництва місцевих органів виконавчої влади України, а також з підрозділами міжнародного співробітництва прикордонних відомств суміжних держав.

Окрім завдань, нормативно-правовими документами визначено обов'язки відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи [7]. Серед них можна назвати такі:

аналіз виконання прикордонним загоном завдань, що випливають з міжнародних договорів і законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України з питань забезпечення режиму державного кордону України, міжнародного співробітництва;

участь у плануванні роботи прикордонного загону, розробка річного Плану заходів міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи прикордонного загону, організація виконання заходів, передбачених зазначеним планом;

організація роботи щодо контролю за реалізацією проектів міжнародної технічної та іншої допомоги в межах відповідальності;

підготовка прикордонно-представницької зустрічі (засідання) на ділянці загону, розробка проектів протоколів, опрацювання інших необхідних матеріалів, у разі потреби залучення до цієї роботи експертів з числа офіцерів інших структурних підрозділів прикордонного загону;

організація виконання зобов'язань та заходів, передбачених міжнародними договорами України, у частині, що стосується діяльності прикордонного загону, внесення пропозиції стосовно залучення до цієї роботи в разі потреби представників інших структурних підрозділів прикордонного загону;

узагальнення практики міжнародного співробітництва в прикордонному загоні, контроль виконання домовленостей в сфері міжнародного співробітництва;

разом з іншими структурними підрозділами та групою режиму і захисту інформації розробка та здійснення системи заходів щодо забезпечення режиму секретності та охорони державної таємниці під час проведення заходів міжнародного співробітництва, запобігання розголошенню секретної інформації, заволодіння секретною інформацією іноземними державами, іноземними юридичними особами тощо;

разом з групою режиму і захисту інформації та іншими зацікавленими структурними підрозділами прикордонного загону організація роботи з приймання іноземців у приміщенні прикордонного загону;

здійснення контролю за виконанням завдань прикордонно-представницьким апаратом прикордонного загону, передбачених міжнародно-правовими актами України з прикордонних питань із суміжними державами та спрямованих на вирішення питань, пов'язаних з підтриманням режиму державного кордону України;

вживання заходів щодо запобігання виникненню прикордонних інцидентів та організація роботи з їх врегулювання у разі виникнення;

розробка методичних матеріалів щодо поліпшення стану прикордонно-представницької роботи та організації діяльності прикордонно-представницького апарату.

Варто зазначити, що керівними документами затверджені права відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи, а саме:

готувати розпорядження у відділі, служби прикордонного загону щодо надання інформаційних матеріалів, необхідних для виконання покладених на відділ завдань;

направляти в підрозділи охорони кордону вказівки та рекомендації з питань організації і ведення прикордонно-представницької роботи та здійснення заходів щодо її покращення;

здійснювати перевірку роботи прикордонно-представницького апарату підрозділів охорони кордону, які забезпечують їх діяльність;

за дорученням начальника прикордонного загону перевіряти виконання вимог міжнародних договорів в прикордонному загоні, залучати відповідних спеціалістів для підготовки та здійснення заходів міжнародного співробітництва;

підтримувати службові контакти і проводити зустрічі з представниками міжнародних комісій, посадовими особами органів місцевого самоврядування та взаємодіючих структур з питань організації та реалізації міжнародного та прикордонного співробітництва в межах ділянки відповідальності.

Так, перед відділом міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи стоїть багато завдань, від виконання яких залежить якість заходів щодо охорони державного кордону. Проте незважаючи на історичність розвитку прикордонного співробітництва, дослідження їх діяльності в минулому, наявність структурних підрозділів, які безпосередньо займаються питаннями прикордонного співробітництва, на сьогодні ще залишається серед низки невирішених питань.

На підставі аналізу участі ДПСУ у прикордонному співробітництві узагальнено низку проблем, які перешкоджають його ефективному розвитку. Серед причин повільного розвитку прикордонного співробітництва головною можна назвати брак кваліфікованих кадрів, здатних забезпечувати підготовку необхідних проектів прикордонного співробітництва та встановлювати контакти з представниками територіальних громад іноземних держав та прикордонних відомств, з урахуванням відповідного фахового рівня та мовних знань.

Проаналізувавши нормативно-правові документи [5, 7], з'ясовано, що офіцер відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи призначається на посаду і припиняє виконання посадових обов'язків відповідно до чинного Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України, затвердженого Указом Президента України від 29.12.2009 року за № 1115/2009.

Старший офіцер відділу зобов'язаний:

постійно вивчати і знати договори, угоди з суміжними державами щодо режиму державного кордону;

контролювати виконання договорів, угод, протоколів спільних засідань, нарад делегацій прикордонних відомств Сторін з утримання лінії державного кордону (прикордонних знаків, просік);

знати завдання, які поставлені перед відділом, хід виконання заходів щодо підтримання режиму кордону у прикордонному загоні;

проводити аналіз стану режиму кордону і готувати конкретні пропозиції з його покращення;

вести службову документацію щодо підтримання режиму державного кордону, роботи прикордонно-представницького апарату прикордонного загону, зустрічей та засідань прикордонного уповноваженого (представника), облік отриманих від суміжних Сторін інформацій;

знати обстановку на державному кордоні, слабкі і сильні сторони представників прикордонних відомств суміжних країн, порядок взаємодії з ними;

вносити пропозиції начальнику відділу щодо номенклатури справ, змісту планів роботи відділу;

готувати щомісячний графік проведення зустрічей, засідань прикордонно-представницького апарату прикордонного загону;

здійснювати контроль за виконанням наказів, розпоряджень Адміністрації Державної прикордонної служби та регіонального управління, які входять у компетенцію відділу;

вести облік проведення односторонніх, двосторонніх розслідувань, контролювати своєчасність подання звітних документів згідно зі встановленими термінами;

вивчати стан лінії кордону, прикордонних знаків, режиму кордону, своєчасно викривати передумови до порушення режиму кордону;

готувати довідки командуванню про стан режиму державного кордону і виконання договірних документів з прикордонних питань із суміжними державами;

відпрацьовувати пропозиції щодо заходів з недопущення порушення режиму кордону в межах ділянки прикордонного загону;

організувати і контролювати роботу з роз'яснення особовому складу та місцевим жителям лінії поведінки на кордоні, правил дотримання режиму кордону;

брати участь в організації і проведенні спільних перевірок стану кордону, прикордонних знаків і просік;

постійно вивчати прикордонно-представницькі апарати суміжних держав, добре знати їх сильні і слабкі сторони, уміло використовувати їх в роботі;

володіти, використовувати англійську (іншу іноземну) мову під час спілкування з іноземцями зі службових питань;

організувати аналіз та узагальнення звітних документів за результатами заходів міжнародного співробітництва,

здійснювати контроль за своєчасним відпрацюванням персоналом відділу програми спеціальної підготовки.

Отже, аналіз наукової літератури [4, 6], опитування офіцерів відділів міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи дали нам змогу окреслити вимоги, що висуваються до офіцерів-прикордонників, які залучені до прикордонного співробітництва. Вони поділяються на загальні та спеціальні. До загальних можна віднести такі вимоги:

1) офіцер відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи повинен професійно володіти усіма фундаментальними та професійно-орієнтованими дисциплінами, особливо з прикордонної служби та галузі права;

2) творчо оцінювати суспільні, політичні та економічні явища;

3) брати участь у реалізації завдань, які стоять перед державою та ДПСУ;

4) приймати науково обґрунтовані рішення;

5) поєднувати високий професійний рівень з моральністю і культурою, володіти сучасним мисленням, здібністю до професійного спілкування.

До спеціальних віднесемо такі вимоги:

1) офіцер відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи зацікавлений у соціальній справедливості, має професійну гордість та етику;

2) щодо своєї конструктивної діяльності, він повинен мати добру пам'ять, уяву, мислення, загальний та спеціальний інтелект;

3) у своїй організаційній діяльності офіцер відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи має бути зібраним і цілеспрямованим, мати організаційні здібності щодо спілкування з людьми;

4) офіцер відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи мусить бути також комунікабельним – суди належать його товариськість, емоційна стійкість, чуйність, уміння слухати та розмовляти з людиною;

5) офіцер відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи повинен мати такі якості, як спостережливість, цікавість, обсяг та стійкість уваги, її концентрація, висока орієнтація.

Із зазначеного вище очевидно, що загальні вимоги пов'язуються переважно зі змістом правоохоронної діяльності в галузі охорони державного кордону, а спеціальні – з відповідними професійно значущими якостями для офіцера відділу міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи.

Висновок. Отже, усі перелічені особливості службової діяльності персоналу ДПСУ з питань прикордонного співробітництва вимагають особливих підходів до організації їх підготовки у відомчих навчальних закладах та у відділах прикордонної служби.

У подальшому передбачається детально проаналізувати систему підготовки персоналу ДПСУ до службової діяльності, пов'язаної з прикордонним співробітництвом та розробити модель формування готовності персоналу прикордонного відомства до виконання службових завдань у галузі прикордонного співробітництва.

Список використаної літератури

1. Войцехівський О. Л. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності в пунктах пропуску через державний кордон : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук / О. Л. Войцехівський . – Хмельницький, 2012 . – 16 с.
2. Про Державну прикордонну службу України : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – С. 208.
3. Засадко В. В. Транскордонне співробітництво України: тенденції, проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В. В. Засадко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія “Економіка”: Збірник наукових праць. – Київ, 2009. – № 7. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_ekon/2009_7/09zvvcpr.pdf
4. Іщенко Д. В. Основи військової педагогіки / Д. В. Іщенко, А. Ф. Філіпов. – Хмельницький : Вид-во НАПВУ, 2002. – 106 с.
5. Концепція розвитку Державної прикордонної служби України на період до 2015 року, схвалена Указом Президента України від 19 червня 2006 року № 546 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.pvu.gov.ua/ua/about/programms/programms_3.htm
6. Кучеренко А. А. Педагогічні основи вдосконалення професійної підготовки прикордонників в умовах службової діяльності : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / А. А. Кучеренко; НАДПСУ. – Хмельницький, 2005. – 16 с. – укр.
7. Методичний посібник з організації прикордонно-представницької діяльності у Державній прикордонній службі України, схвалений наказом Адміністрації

ції Державної прикордонної служби України від 16 лютого 2010 року № 110. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pvu.gov.ua/ua/about/programms.htm>

8. Петренко З. О. Прикордонне співробітництво в контексті євроінтеграційного курсу України 2001 року : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : 08.05.01 / З. О. Петренко; НАН України ; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 2001. – 17 с. – укр.

9. Чуприна О. О. Прикордонне співробітництво регіонів: сучасні тенденції розвитку / О. О. Чуприна // Вісник економічної науки України – 2011. – № 1 (19) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/venu/2011_1/37.pdf

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Полюк В. С.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2013.

Мойсеенко Ю. И. Содержание служебной деятельности персонала пограничного ведомства Украины по вопросам пограничного сотрудничества в современных условиях

В статье проанализировано деятельность персонала пограничного ведомства Украины по вопросам пограничного сотрудничества, объяснено функции и задания пограничников, а также очерчено особенности служебной деятельности персонала пограничного ведомства Украины по вопросам пограничного сотрудничества с учетом ее специфики.

Ключевые слова: пограничное сотрудничество, служебная деятельность, персонал пограничного ведомства.

Moisieenko Y. I. The content of service activity of the personnel of the border agency of Ukraine in the sphere of border cooperation in modern conditions

In the article the activity of the personnel of the border agency of Ukraine in the sphere of border cooperation has been analyzed; the functions and tasks of borderguards have been explained; also the peculiarities of service activity of the personnel of border agency of Ukraine in the sphere of border cooperation taking into consideration its specificity.

Keywords: border cooperation, service activity, personnel of border agency.